

ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КЛАСТЕРУ ЯК ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПРИДУНАВ'Я

Особливість економіко-географічного розташування Придунайського регіону, створює сприятливі передумови для формування тут високорентабельної рекреаційно-туристичної індустрії. Рекреаційно-туристичний потенціал Придунайського регіону представлений сприятливими природно-кліматичними факторами й цінними курортними ресурсами, такими як тепле море, мілководні лимани з різною солоністю, озера, лікувальні грязі й ропа лиманів, численні піщані пляжі, підземні джерела мінеральних вод. Крім того важливе значення для розвитку рекреації та туризму мають і найбагатші промислові ресурси: мисливські ресурси птахів і ссавців; рибні ресурси Придунайських озер, гирлової зони Дунаю й прибережної зони моря; різні лікарські рослини й інші агрокліматичні ресурси [1].

Окрім природних передумов рекреаційно-туристичну атрактивність регіону для відвідувачів складають і наявні на його території чисельні об'єкти людської діяльності. По-перше, до них відносяться території та зони природно-заповідного фонду, які можуть стати базою для розвитку рекреації та туризму в регіоні. Так, до природно-заповідного фонду включено 15 територій та об'єктів Українського Придунав'я загальною площею 53770 гектарів. Це, зокрема, Дунайський біосферний заповідник, регіональний ландшафтний парк "Ізмаїльські острови", загально-зоологічний заказник загальнодержавного значення "Острів Зміїний", п'ять заказників місцевого значення, три парки - пам'ятки садово-паркового мистецтва, чотири ботанічні пам'ятки природи й ін. [2]. По-друге, до об'єктів людської діяльності, привабливих для рекреантів та туристів, відноситься велика кількість наявних в регіоні історико-культурних об'єктів: пам'ятки історії та археології; історичні культові споруди (чисельні церкви, монастирі, православні, католицькі та мусульманські святині); музеї; пам'ятки монументального мистецтва (пам'ятники видатним особам історії, мистецтва, літератури та ін.); значна кількість закладів культури та мистецтва.

Не менш важливим об'єктом рекреаційно-туристичної атрактивності є також складні переплетення місцевих етнокультур з розвиненими за старих часів традиційними ремеслами: килимарство, вироблення шкір, виноробство, ковальське ремесло, виготовлення виробів з озерної куги й ін..

Сполучення перерахованих вище природних і історико-культурних ресурсів створює істотні передумови для формування в Придунайському регіоні ареалів рекреаційно-туристичної діяльності.

I МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку
в умовах глобалізації: регіональний вектор», Ізмаїл - 2012

Безумовно, розвиток рекреації та туризму в Придунав'ї у значній мірі базується навколо розвитку туризму в Ізмаїлі, однак, свої «туристичні родзинки» мають створити усі суміжні території, які мають для цього ряд невикористаних сьогодні можливостей [3].

З погляду рекреаційно-туристичного потенціалу окремі райони в регіоні відрізняються один від одного, що визначає диференційований підхід територіальної організації сфери рекреації й туризму в даному регіоні. Найбільш перспективними для розвитку рекреаційно-туристичної діяльності районами Одеської області є прибережні (Кілійський, Ізмаїльський та Ренійський), де є всі умови для розвитку різноманітних видів туризму. Щодо розвитку рекреаційно-туристичної діяльності в Болградському районі, то природні рекреаційно-туристичні ресурси тут не дають змоги активно розвивати лікувально-оздоровчий туризм, але наявні історико-архітектурні пам'ятки дають змогу поставити акцент на розвиток культурно-пізнавального та сільського (зеленого) туризму.

Взагалі, враховуючі наявні природні ресурси, а також пам'ятки природи та історії, в усіх районах актуальним, перспективним і таким, що вже відбувається в регіоні, є розвиток таких видів рекреації та туризму, як:

- морський лікувальний туризм (лікувальні грязі, мінеральні води, ропа, морська вода, пляжі й ін.);

- річковий туризм (базується на можливостях круїзного судноплавства ВАТ «Українське Дунайське пароплавство» по річці Дунай і її устю, мисливсько-рибальського бізнесу в зонах водно-болотних угідь);

- масовий сухопутний туризм (відпочинок на територіях, що прилягають до приморських, прирічкових і приозерних зон регіонального рекреаційно-туристичного господарства);

- екологічний туризм (діяльність регіону в цій сфері була започаткована Дунайським біосферним заповідником, який розташований на території м. Вилкове Кілійського району);

- сільський (зелений) туризм (протягом останніх років цей вид туризму вже набуває розвитку в Кілійському, Ізмаїльському та Болградському районах);

- активний туризм (дайвінг, стрибки з парашутом, квадроциклінг, кінний туризм, полювання та риболовля);

- паломницький (релігійний) туризм (основними об'єктами якого є чисельні церкви, храми та собори в мм. Ізмаїл, Болград, Кілія та Вилкове);

- історичний туризм (на базі об'єктів історичної спадщини Придунав'я, що являють собою як першокласні туристичні дестинації, так і національне українське надбання - споруди Римської доби, Османської доби, Ізмаїльська фортеця та Задунайська січ);

- етнокультурний туризм (на базі створення та реконструкції етнографічних та історико-краєзнавчих музеїв, іншої туристичної інфраструктури).

- промисловий туризм (на базі наявних в регіоні заводів з виробництва звичайних та шампанських вин та кондитерських виробів);

І МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку
в умовах глобалізації: регіональний вектор», Ізмаїл - 2012

- замковий (фортифікаційний) туризм;
- конгрес-туризм (на базі наявних готельних комплексів);
- яхтинг-туризм (на базі будівництва порту-укриття (марини) на Сасику);
- велосипедний туризм (на базі розбудови української частини Дунайської велосипедної доріжки) [1].

Разом з тим, не дивлячись на існуючі значні перспективи розвитку, сучасний стан рекреаційно-туристичного господарства регіону не є задовільним для створення високо конкурентоспроможної рекреаційно-туристичної індустрії через те, що існуючий потенціал регіону використовується лише на 50% від його реальних можливостей. Розвитку рекреаційно-туристичної сфери в регіоні перешкоджає ціла низка загроз:

- відсутність чітких і стабільних механізмів економічного регулювання господарських відносин, економічних важелів і стимулів розвитку рекреаційно-туристичної сфери, сприятливого інвестиційного клімату, в тому числі стимулюючого податкового законодавства;
- низький рівень соціальної інфраструктури загального призначення;
- недостатній розвиток інформаційного і рекламного забезпечення;
- відчутний дефіцит висококваліфікованих кадрів;
- напружена санітарно-екологічна ситуація в багатьох рекреаційно-туристичних центрах та ін..

Для подолання існуючих перешкод на шляху розвитку рекреаційно-туристичної сфери в Придунайському регіоні, необхідно вирішити наступні основні завдання:

- розробка механізму залучення нових суб'єктів господарської діяльності до розвитку турпродуктів;
- пошук інвесторів для здійснення необхідних витрат на розвиток рекреаційно-туристичного господарства;
- розширення мережі й потужності матеріально-технічної бази нечисленних рекреаційно-туристичних установ;
- підвищення комфорту, розширення асортименту послуг і підвищення якості обслуговування рекреантів та туристів у цих установах;
- забезпечення припливу у Придунайський регіон вітчизняних і закордонних туристів;
- вирішення екологічних проблем, у т.ч., як охорони рекреаційно-туристичних зон від несприятливого впливу антропогенного фактору, так і захисту середовища від негативного впливу рекреаційно-туристичної діяльності, особливо в заповідних водно-болотних угіддях;
- організація реклами рекреаційно-туристичних продуктів та установ Придунайського регіону й ін. [1].

Відзначимо, що перелічені завдання цілком вписуються в рамки трьох стратегічних цілей розвитку туризму, які визначені в проекті Стратегічного плану підвищення конкурентоспроможності

І МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку
в умовах глобалізації: регіональний вектор», Ізмаїл - 2012

та економічного розвитку Придунайського економічного Субрегіону на 2012-2022рр., а саме: розвиток туристичних продуктів; розвиток туристичної інфраструктури; маркетинг туристичного потенціалу [3].

Одним із ефективних шляхів досягнення поставлених стратегічних цілей та виконання актуальних завдань, направлених на вирішення проблемних для рекреаційно-туристичної сфери регіону питань, на наш погляд, є створення в Придунайському регіоні рекреаційно-туристичного кластера.

Дійсно, ефективне господарське використання рекреаційно-туристичної території у складі господарського комплексу регіону все частіше пов'язується зі створенням та функціонуванням рекреаційно-туристичних кластерів. Концепція рекреаційно-туристичного кластеру є новим способом бачення регіональної економіки й управління нею, способом вирішення питання підвищення конкурентоспроможності рекреаційно-туристичної сфери, а також покращення привабливості території для потенційних туристів.

Рекреаційно-туристичний кластер (далі - РТК) можна визначити як добровільне об'єднання взаємодоповнюючих один одного підприємств різних форм власності матеріального і нематеріального виробництва, соціальної та рекреаційно-туристичної сфери, що тісно співпрацюють з науковими установами, громадськими організаціями та органами місцевої влади, для досягнення економічного ефекту від створення і реалізації конкурентоспроможного рекреаційно-туристичного продукту. При цьому, характерною особливістю РТК є як взаємодоповнюваність підприємств, які до нього належать, так і неможливість функціонування їх поза даною сферою [4].

Кластери служать ареною, де здійснюється реальна взаємодія між місцевими фірмами, а також між регіональними підприємствами та іншими інституціями. Кластерна модель може стати катализатором вирішення проблем стану матеріально-технічної бази рекреаційно-туристичної інфраструктури в регіоні та залучення інвестиційних джерел. На нашу думку, схема функціонування регіонального РТК (рис.1), запропонована нами, об'єднує зусилля регіональних органів влади і ключових учасників кластерів на виробництво певного регіонального рекреаційно-туристичного продукту та дозволяє диверсифікувати його за видами рекреаційно-туристичної діяльності згідно попиту споживачів.

Головною функцією регіонального РТК є продукування і виготовлення рекреаційно-туристичних послуг. Функціонально-галузева структура РТК складається з суми послуг, які надаються його численними підприємствами (рис. 2).

Основною метою створення регіонального РТК є внесок в оновлення та зміцнення регіонального економічного потенціалу та підвищення конкурентоспроможності рекреаційно-туристичного сектору економіки регіону.

I МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку
в умовах глобалізації: регіональний вектор», Ізмаїл - 2012

Основні завдання, якими повинен займатися регіональний РТК, такі:

- забезпечення залучення реальних організаційно-економічних, соціальних, фінансових, ринкових, інформаційних, правових механізмів і технологій управління;
- управління розвитком та координація роботи рекреаційно-туристичних установ, підприємств і служб торгівлі, комерційної діяльності, сервісу й т.п.;

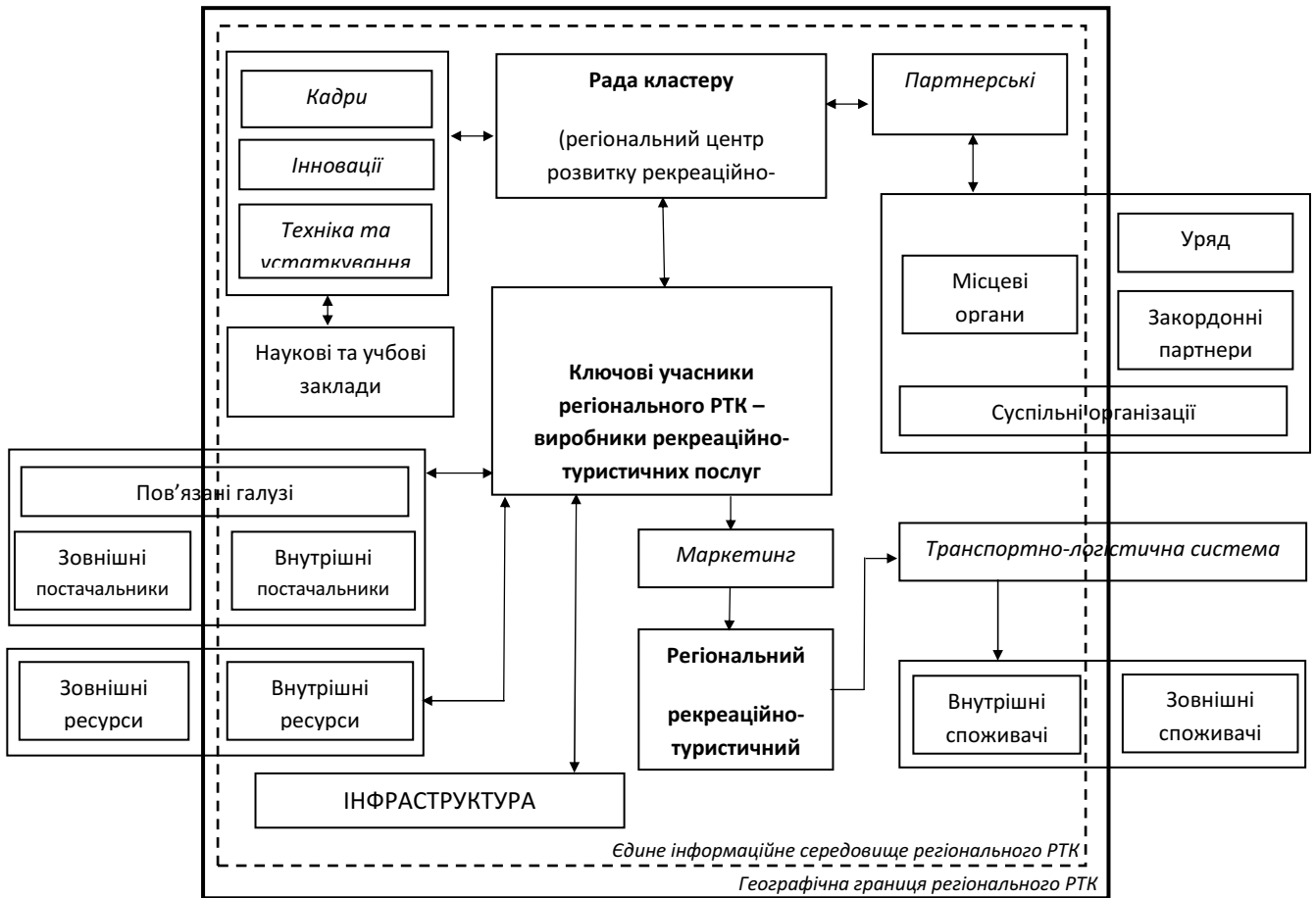

Рис. 1. Схема функціонування регіонального рекреаційно-туристичного кластеру

І МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку
в умовах глобалізації: регіональний вектор», Ізмаїл - 2012

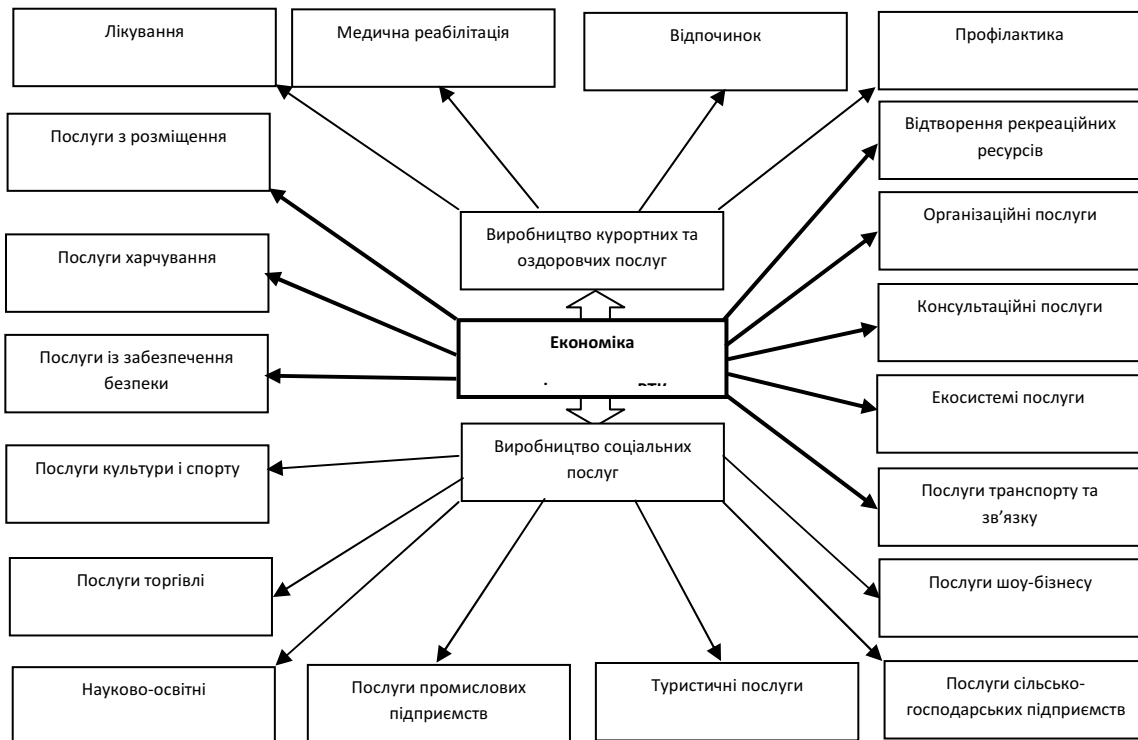

Рис. 2. Функціонально-галузева структура рекреаційного кластера

- залучення вітчизняних та іноземних інвесторів до фінансування модернізації і нового будівництва рекреаційно-туристичних об'єктів, сервісного обслуговування, комерційної діяльності тощо;
- акумуляція розрізних фінансових, матеріальних і трудових ресурсів регіону, їх раціональне використання з метою ефективного розвитку рекреації та туризму;
- розробка і обґрунтування програм і бізнес-планів розвитку рекреаційно-туристичних підприємств;
- розвиток підприємництва у рекреаційно-туристичній сфері через концентрацію ділової активності, що сприяє створенню робочих місць, доходів, поліпшенню якості життя населення й т.д.;
- підвищення якості послуг, які надаються підприємствами кластера;
- забезпечення конкурентоспроможності регіональних рекреаційно-туристичних продуктів та пропозицій на світовому ринку послуг;
- розвиток та удосконалення рекреаційно-туристичної інфраструктури регіону;
- сприяння відтворенню і захисту природних комплексів і екосистем, флори і фауни, історико-

культурних пам'яток;

- прогнозування і програмування перспективного розвитку кластеру, його фінансово-економічної та інвестиційної діяльності.

Отже, кластер є однією з привабливих форм організації рекреаційно-туристичної діяльності, особливо в умовах становлення ринкових механізмів господарювання, оскільки об'єднує на добровільних і взаємовигідних засадах суб'єктів економічної діяльності, що дозволяє їм успішно конкурувати на ринках різних рівнів. Кластерні технології сприяють налагодженню взаєморозуміння між управлінськими структурами і бізнесовими колами у процесі вирішення соціально-економічних проблем регіону. За умови створення регіональних РТК, рекреаційно-туристична галузь стає привабливішою сферою для вкладання інвестицій, які даватимуть за таких умов повнішу віддачу.

Таким чином, для регіону Українського Придунав'я проблему конкурентоспроможності рекреації та туризму можна розв'язати за допомогою впровадження кластерної моделі організації діяльності підприємств, що може бути інтегруючим елементом для окремих споріднених галузей та інституцій, які об'єднують свої зусилля для того, щоб отримати синергетичний ефект від співпраці. Це надасть регіону реальні шанси перетворитись в один з піонерних регіонів запровадження кластерних технологій у сфері рекреації та туризму.

Узагальнюючи все вищенаведене, можна відзначити, що до числа основних ефектів, які можуть бути досягнуті від реалізації кластерної політики в рекреаційно-туристичній сфері в Придунайському регіоні, відносяться:

- створення важливого напрямку структурної перебудови й умов економічного відродження Придунайського регіону;
- підвищення економічної привабливості регіону як сприятливої зони для міжнародного підприємництва й ділового співробітництва;
- додатковий імпульс для розвитку малого й середнього бізнесу, що підвищує стійкість економіки;
- збільшення обсягів валового регіонального продукту за рахунок підвищення конкурентоспроможності й продуктивності праці, залучення в коопераційні зв'язки місцевих підприємств;
- ріст конкуренції на регіональному ринку;
- забезпечення значних грошових, у т.ч. валютних надходжень у регіон, а також у місцеві, обласний і державний бюджети за рахунок доходів від рекреаційно-туристичних послуг і пов'язаних з ними видів діяльності;
- підвищення ефективності використання бюджетних засобів, що направляються на розвиток економіки;
- збільшення регіональної оподаткованої бази;
- стимулювання інноваційної активності й наукової діяльності на території;
- створення умов для задоволення потреб населення регіону й України в цілому в активному й повноцінному відпочинку, зміцненні здоров'я, прилученні до історичних і культурних

I МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ
«Проблеми та перспективи інноваційного соціально-економічного розвитку
в умовах глобалізації: регіональний вектор», Ізмаїл - 2012

цінностей Придунав'я;

- вирішення проблем зайнятості місцевого населення;
- одержання економічних ефектів від оздоровлення рекреантів та туристів;
- збереження й відродження об'єктів історико-культурної й природної спадщини;
- поліпшення екологічної обстановки на курортних та рекреаційно-туристичних територіях з організованою рекреаційно-туристичною діяльністю й відповідними умовами оздоровлення постійно проживаючого в цих місцях населення;
- підвищення соціально-політичної стабільності.

Список літератури:

1. Воробйова О.А. Збалансоване природокористування та господарювання в рекреаційно-туристичній сфері: Монографія. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2012. – 248 с.
2. Програма комплексного розвитку Українського Придунав'я на 2004-2011 роки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України №428 від 31.03.2004р. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua> (Офіційний сайт Верховної Ради України).
3. Проект Стратегічного плану підвищення конкурентоспроможності та економічного розвитку Придунайського економічного субрегіону на 2012-2022 рр., розроблений експертним Комітетом зі стратегічного планування економічного розвитку в рамках проекту «Локальні інвестиції та національна конкурентоспроможність». – Одеса: USAID ЛІНК, 2012. – 70 с.
4. Дишловий І.М. Сучасні організаційні рішення регіонального розвитку рекреації та туризму: кластеризація та комплексні програми: Монографія. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2010. – 262 с.